
2004-1-RE

CAUSA 2004-1-RE

Número de registre 26-2004. Recurs d'empara

SENTÈNCIA DE L'1 DE JUNY DEL 2004

BOPA núm. 36, del 9 de juny del 2004

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional el dia 20 de gener del 2004 per la representació processal de les Sres. Carme Alemany Filba i Carolina Borra Alemany, mitjançant el qual interposa recurs d'empara contra els autes de dates 23 d'octubre i 22 de desembre del 2003, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per haver-se produït una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, del dret a un procés degut i del dret a un procés de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució i atès que sol·licita al Tribunal Constitucional que "vulgui declarar la nul·litat de l'Aute dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia en data 23 d'octubre del 2003 –confirmat per Aute de data 22 de desembre del 2003- (...) retrotraient les actuacions al moment anterior de dictar-se l'Aute de data 23 d'octubre del 2003, a fi d'acordar-ne un altre segons el qual es desestimi el recurs d'apel·lació interposat pel Sr. Borra, confirmant l'Aute dictat per la Batllia en data 20 de febrer del 2003, és a dir que la Batllia ha de procedir a la convocatòria de la Junta General Ordinària i a l'ensems Extraordinària de la societat andorrana Bel Air, SA";

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41, 98 c) i 102 b);

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítol sisè;

Vist el Reglament de societats mercantils del 19 de maig de 1993;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 15 de març del 2004, que va admetre a tràmit el recurs d'empara interposat per la representació processal de la part recurrent;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 30 de març del 2004, per la representació processal del Sr. Alfons Borra Navarro;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 31 de març del 2004, per la representació processal de les Sres. Carme Alemany Filba i Carolina Borra Alemany;

Vistes les conclusions formulades, dins de termini, pel Ministeri Fiscal, per la representació processal del Sr. Alfons Borra Navarro i per la representació processal de les Sres. Carme Alemany Filba i Carolina Borra Alemany;

Escollat l'informe del magistrat ponent, Sr. Philippe Ardant;

Antecedents

Primer

El 14 de maig del 2001, mitjançant un procediment de jurisdicció voluntària, la Sra. Carme Alemany Filba va sol·licitar a la Batllia, d'acord amb l'article 34.4 del Reglament de societats mercantils, que es convoqués la junta general ordinària de la societat Bel Air, SA. El batlle va fixar el 2 de juliol del 2001 com a data de celebració de la junta general, però després d'examinar la contesta formulada pel Sr. Alfons Borra Navarro, el 26 de juny del 2001 va dictar un aute en què decidia "deixar sense efecte la convocatòria de la Junta General per no ésser competent aquesta jurisdicció per efectuar dita convocatòria, procedint a l'arxiu de les presents actuacions".

El 3 de juliol del 2001, mitjançant un altre procediment de jurisdicció voluntària, les Sres. Carme Alemany Filba i Carolina Borra Alemany, sol·licitaven novament la convocatòria de la junta general de la societat Bel Air, SA. L'11 de juliol del 2001, el batlle va dictar un aute que desestimava la petició formulada i que arxivava l'expedient de jurisdicció voluntària.

Segon

La representació processal de les Sres. Carme Alemany Filba i Carolina Borra Alemany va presentar un recurs d'apel·lació contra ambdós autes. La Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia va acumular els dos recursos d'apel·lació i, el 24 de gener del 2002 va acordar desestimar-los i va confirmar la decisió d'arxiu de la Batllia. Aquest aute va ser objecte d'un incident de nul·litat d'actuacions, el qual va ser desestimat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia mitjançant aute del 8 de març del 2002.

El 3 d'abril del 2002, la representació processal de les Sres. Carme Alemany Filba i Carolina Borra Alemany va interposar un recurs d'empara davant el Tribunal Constitucional contra els autes del 24 de gener i del 8 de març del 2002, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per presumpta vulneració del dret a la jurisdicció i del dret a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

Tercer

El 5 de juliol del 2002, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència en què estimava el recurs d'empara 2002-3-RE, interposat per la representació processal de les Sres. Carme Alemany Filba i Carolina Borra Alemany contra els autes del 24 de gener i del 8 de març del 2002, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, anul·lava els autes esmentats i l'aute del 26 de juny del 2001, dictat per la Batllia, i retrotreia "les actuacions al moment immediatament anterior al pronunciament d'aquest darrer aute, de tal manera que de persistir els desacords entre les parts l'actuació judicial els hi garanteixi els drets de defensa i contradicció".

Quart

El 20 de febrer del 2003, el Tribunal Unipersonal de la Batllia va dictar un aute en què estimava parcialment la demanda de convocatòria de la junta general de la societat Bel Air, SA, decidia que la data i l'hora de celebració de la junta general ordinària de l'esmentada societat "es fixarà un cop aquesta resolució guany fermesa" i establia l'ordre del dia de la junta.

La representació processal del Sr. Alfons Borra Navarro va formular un recurs d'apel·lació contra l'aute esmentat. Mitjançant aute del 23 d'octubre del 2003, la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia va estimar el recurs, va revocar la part dispositiva de l'aute apel·lat i va acordar que "atesa la persistència de conflictes i divergències entre les parts, convé procedir a la transformació d'aquest procés de jurisdicció voluntària en contenciós i, prèvia notificació a les parts, conferir a la part instant del procés de jurisdicció voluntària la facultat d'iniciar un procés ordinari on es ventilin, amb igualtat d'armes processals i amb els mitjans de prova adients, i es dirimeixin les seves pretensions".

Cinquè

El 5 de novembre del 2003, la representació processal de les Sres. Carme Alemany Filba i Carolina Borra Alemany va interposar un incident de nul·litat d'actuacions contra l'aute del 23 d'octubre del 2003, dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per considerar que havia vulnerat el dret a la jurisdicció i a un procés degut.

El 22 de desembre del 2003, la Sala Civil esmentada va desestimar l'incident de nul·litat d'actuacions, dient "que hi ha una manca de previsió legal respecte dels processos de jurisdicció voluntària en el nostre ordenament jurídic i que, per a garantir els drets d'audiència, defensa i contradicció de les parts, correspon transformar el procés de jurisdicció voluntària en contenciosa i notificar-ho".

Sisè

El 20 de gener del 2004, la representació processal de les Sres. Carme Alemany Filba i Carolina Borra Alemany va presentar davant el Tribunal Constitucional, un escrit de recurs d'empara en què al·legava que el Tribunal Superior de Justícia havia vulnerat el dret al procés degut i el dret a la defensa de les recurrents, ja que l'aute que resol el recurs d'apel·lació "incompleix i distorsiona" el sentit de la sentència dictada pel Tribunal Constitucional el 5 de juliol del 2002, en la causa 2002-3-RE, i també "desoeix totalment el contingut de la sentència (...). En efecte, davant aquest Tribunal es va sotmetre a discussió, entre altres extrems, la idoneïtat del procediment voluntari per a ventilar aquesta qüestió i, a l'entendre d'aquesta part, la sentència dictada no podia ser més clara. (...) diu de manera expressa aqueix Tribunal Constitucional que la jurisdicció voluntària no ha de desaparèixer quan sorgeix un conflicte legalment regulat com és el cas de la convocatòria obligatòria. Més clar no pot ser i malgrat això, el Tribunal Superior resol precisament en sentit oposat a com ho fa aquell Tribunal: fent desaparèixer la jurisdicció voluntària i remetent aquesta part a un nou procediment ordinari en el marc del qual es dirimeixin les posicions de les parts". I afegeix que el Tribunal Superior de Justícia ha convertit "en divergències l'errònia interpretació que fa el Sr.

Borra de les disposicions normatives, les quals són claríssimes i són d'obligatori compliment. I és més, no només les converteix en divergències sinó que d'aquest fet n'extreu la conseqüència de fer iniciar a aquesta part un nou plet per resoldre precisament aquestes divergències que mai haurien d'haver estat enteses com a tals. Les disposicions normatives existents no són interpretables degut a la seva claredat i si, interpretació es podia fer, el Tribunal Constitucional ja va establir en la seva sentència quin era el seu sentit".

La representació processal de les recurrents també al·lega que el Tribunal Superior de Justícia ha vulnerat el dret a un procés de durada raonable perquè "el temps transcorregut des de la petició de la convocatòria –14 de maig del 2001-, i avui: més de dos anys i mig durant els quals s'ha seguit sense convocar la Junta per part de l'administrador, Sr. Borra, és a dir, que s'ha permès entretant que el dit senyor segueixi sense donar compliment a una exigència legal i imperativa".

Per acabar la representació processal de les recurrents sol·licita al Tribunal Constitucional que "vulgui declarar la nul·litat de l'Aute dictat per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia en data 23 d'octubre del 2003 –confirmat per Aute de data 22 de desembre del 2003- per haver-se produït una clara vulneració del dret de les meves mandants a la jurisdicció, a un procés degut i un procés de durada raonable, retrotraient les actuacions al moment anterior de dictar-se l'Aute de data 23 d'octubre del 2003, a fi d'acordar-ne un altre segons el qual es desestimi el recurs d'apel·lació interposat pel Sr. Borra, confirmant l'Aute dictat per la Batllia en data 20 de febrer del 2003, és a dir que la Batllia ha de procedir a la convocatòria de la Junta General Ordinària i a l'ensems Extraordinària de la societat andorrana Bel Air, SA".

Setè

El 16 de febrer del 2004, el Ministeri Fiscal va presentar un informe en què considerava que els recurrents no havien esgotat la via jurisdiccional ordinària perquè les resolucions recorregudes donaven "compliment al seu dret fonamental a la jurisdicció en resoldre que les pretensions formulades no són pròpies del procediment instat de jurisdicció voluntària i en considerar que de conformitat amb les lleis processals ordinàries, el procediment adequat per a la resolució del conflicte plantejat és el declaratiu ordinari". I afegeix que segons el que disposa l'article 86.1 de la Constitució, la interpretació de la legalitat ordinària i de les normes de procediment estan reservades per natura als tribunals ordinaris, "raó per la qual en no ésser la resolució arbitrària i estant fonamentada en dret, és de concloure una manca de contingut constitucional en les pretensions del sol·licitant".

Així doncs, el Ministeri Fiscal sol·licita la inadmissió a tràmit del recurs d'empara 2004-1-RE per no haver-se esgotat la via jurisdiccional ordinària en defensa dels seus drets i per desprendre's de les pretensions de les recurrents una manca de contingut constitucional, de conformitat amb el que disposen els articles 94.2 i 37.2 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional.

Vuitè

Mitjançant aute del 15 de març del 2004, el Tribunal Constitucional va acordar admetre a tràmit el recurs d'empara 2004-1-RE i mitjançant providència de la mateixa data, es va trametre la causa a les parts perquè formulessin les al·legacions corresponents.

Novè

El 30 de març del 2004, la representació processal del Sr. Alfons Borra Navarro va presentar davant el Tribunal Constitucional un escrit d'al·legacions mitjançant el qual manifestava que no s'havien vulnerat els drets constitucionals invocats ja que els tribunals ordinaris no negaven el dret material a la defensa de les recurrents, "sinó que simplement l'han reconduït cap a un procediment que, a criteri del Tribunal, té totes les garanties d'audiència i contradicció".

També manifesta que les recurrents pretenen utilitzar el Tribunal Constitucional com a una tercera instància, "en la que reproduir la discussió procedimental sobre la que ja s'han pronunciat els tribunals ordinaris". Aquesta representació processal considera que la interpretació de l'abast de l'article 34 del Reglament de societats mercantils és competència de la jurisdicció ordinària i que el Tribunal Superior de Justícia no ha envaït les competències del Tribunal Constitucional.

Finalment, al·lega que "no hi ha menysteniment ni desacatament per part del Tribunal Superior perquè aquest ha resolt conformement a la part dispositiva de la Sentència d'aquest M. I. Tribunal de 5 de juliol de 2002".

Així doncs, la representació processal del Sr. Alfons Borra Navarro demana al Tribunal Constitucional que desestimi en tots els seus extrems el recurs d'empara esmentat i que imposi el pagament de les costes a les recurrents.

Desè

El 31 de març del 2004, la representació processal de les Sres. Carme Alemany Filba i Carolina Borra Alemany va presentar davant el Tribunal Constitucional un escrit d'al·legacions en què

discrepava amb la manifestació formulada pel Ministeri Fiscal en el seu informe segons la qual no s'havien esgotat totes les vies judicials ordinàries de recurs. Les recurrents consideren que es va esgotar la jurisdicció ordinària amb la interposició de l'incident de nul·litat d'actuacions i que així ho va entendre el Tribunal Constitucional ja que va admetre a tràmit el recurs d'empara.

Per acabar, la representació processal de les recurrents demana al Tribunal Constitucional que “vulgui procedir de conformitat amb les peticions que s'efectuen en el recurs d'empara interposat”.

Onzè

El 3 de maig del 2004, el Ministeri Fiscal, el 6 de maig del 2004, la representació processal de les Sres. Carme Alemany Filba i Carolina Borra Alemany i, el 12 de maig del 2004, la representació processal del Sr. Alfons Borra Navarro, van formular llurs escrits de conclusions en què reiteren substancialment tot allò que fou al·legat i argumentat en els escrits precedents presentats davant del Tribunal Constitucional.

Fonaments jurídics

Primer

Tal com va precisar el Tribunal Superior de Justícia en el seu aute del 22 de desembre del 2003, el litigi rau en el fet que la interpretació de la sentència del Tribunal Constitucional del 5 de juliol del 2002 per part de les recurrents i la de la Sala Civil és diferent.

En efecte, l'article 95 de la Constitució disposa que les sentències del Tribunal Constitucional “vinculen als poders públics”, la qual cosa significa que tenen el caràcter de cosa jutjada.

Pel Tribunal Constitucional el caràcter de cosa jutjada no es limita a la part dispositiva de la decisió del jutge, sinó que també s'estén a aquells motius que són el seu suport necessari i el seu fonament mateix.

Per consegüent, cal examinar si les decisions del Tribunal Superior de Justícia del 23 d'octubre i del

22 de desembre del 2003, objecte de recurs, han vulnerat el caràcter de cosa jutjada, tal com l'entén el Tribunal Constitucional d'ençà la seva sentència del 5 de juliol del 2002.

Segon

Mitjançant aquesta sentència, el Tribunal Constitucional va considerar que la providència del batlle del 12 de juny del 2001, que procedia a la convocatòria de la junta general de la societat Bel Air, SA era correcta "ja que les normes aplicables s'han respectat".

Efectivament, la intervenció del jutge, prevista a l'article 34.3 del Reglament de societats mercantils, correspon a un afany de protecció dels accionistes en cas que la junta general no es convoqui en els terminis previstos per la llei, i fixats aquí per l'article 33.2 d'aquest mateix Reglament. Aquesta situació pot produir-se generalment en el supòsit d'un conflicte (patrimonial, familiar, conjugal, etc.) entre la direcció de la societat, investida del poder de convocar, i els accionistes, i també, excepcionalment en cas de defunció o de dimissió d'un dels accionistes. L'existència d'un conflicte o d'una impossibilitat jurídica, és el fonament de la competència atorgada al batlle per l'article 34.4 del Reglament de societats mercantils. La llei és explícita i imperativa i no permet cap altra interpretació.

Tercer

Per tant, el Tribunal Constitucional va considerar que si bé la providència dictada pel batlle el 12 de juny del 2001 estava justificada, per contra el seu aute del 26 de juny del 2001 que revocava, a petició del Sr. Alfons Borra, la seva decisió de convocar la junta general i que arxivava la causa, era incorrecte, així com eren incorrectes les decisions dictades posteriorment pel Tribunal Superior de Justícia. El Tribunal Constitucional efectuava dues consideracions en relació amb aquestes resolucions.

D'una banda, desaprobava el batlle per haver convertit, "unes disposicions imperatives i no discrecionals en unes divergències d'interpretació entre les parts". El batlle no pot protegir-se darrera unes divergències d'interpretació eventuals entre les parts per rebutjar la convocatòria de juntes i per arxivar la causa.

I d'altra banda, l'aute del 26 de juny del 2001 havia estat dictat en vulneració de l'article 10 de la Constitució ja que les sol·licitants de la convocatòria de la junta general no havien estat invitades a defensar el seu punt de vista. Encara que més endavant les recurrents van poder desenvolupar la

seva argumentació davant el Tribunal Superior de Justícia, “se’ls hi ha impedit de fer-ho per la via idònia, és a dir utilitzant un procediment contradictori i amb igualtat d’armes”, tal com ho va precisar el Tribunal Constitucional.

Quart

El primer greuge confirma, per si mateix, la competència del batlle per convocar la junta general, independentment que hi hagi o no un conflicte entre els accionistes. El Tribunal Constitucional així ho va afirmar clarament en la seva sentència del 5 de juliol del 2002, quan va declarar que el Reglament de societats mercantils estableix “una obligació explícita, i no deixa a l’òrgan, persona o persones que l’han de prendre, un marge de decisió discrecional o basada en criteris d’oportunitat, excepte en casos en què hi hagi defecte de forma o manquin alguns dels requisits formals exigibles”, aquesta reserva no ha estat invocada en aquesta causa. El Tribunal considera així que el batlle no té poder d’apreciació sobre el fons, i que ha de convocar imperativament la junta general. I la sentència del 5 de juliol del 2002 conclou lògicament que “En conclusió, la qüestió que el batlle havia de resoldre no versava sobre l’abast de la jurisdicció voluntària, sinó sobre l’aplicació d’una disposició normativa, fet que ha comportat la vulneració de l’article 10 de la Constitució per part de l’aute de data 26 de juny del 2001”.

La competència imperativa del batlle per convocar la junta general beneficia doncs l’autoritat de la cosa jutjada pel Tribunal Constitucional i no és pot recórrer.

No és, doncs, particularment, procedent qüestionar-se sobre si cal transformar o no la jurisdicció voluntària en jurisdicció contenciosa en cas de conflicte, (la qual cosa, tal com va precisar el Tribunal Constitucional, buidaria de sentit l’article 34.4 del Reglament de societats mercantils) o qüestionar-se sobre els drets d’audiència, de defensa i de contradicció en la jurisdicció voluntària.

Tractant-se de la protecció dels accionistes, el batlle estava per tant obligat, en aplicació de la sentència del 5 de juliol del 2002, a convocar la junta general, d’acord amb les disposicions imperatives de l’article 34.4 del Reglament de societats mercantils, ja que la falta de convocatòria provocava la vulneració del dret a la jurisdicció de les recurrents, previst a l’article 10 de la Constitució.

La decisió dictada pel batlle el 20 de febrer del 2003, va interpretar correctament la sentència del Tribunal Constitucional del 5 de juliol del 2002 i per consegüent s’han d’anul·lar les resolucions del Tribunal Superior de Justícia del 23 d’octubre i del 22 de desembre del 2003 que revoquen la part dispositiva de la primera.

DECISIÓ:

En atenció a tot el que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

HA DECIDIT:

Primer

Estimar el recurs d'empara interposat per la representació processal de les Sres. Carme Alemany Filba i Carolina Borra Alemany contra els autes de dates 23 d'octubre i 22 de desembre del 2003, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia.

Segon

Anul·lar els autes de dates 23 d'octubre i 22 de desembre del 2003, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia.

Tercer

Declarar que és competència i obligació exclusiva del batlle convocar la junta general ordinària de la societat Bel Air, SA.

Quart

Publicar aquesta sentència, d'acord amb el que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal del Sr. Alfons Borra Navarro, a la representació processal de les Sres. Carme Alemany Filba i Carolina Borra Alemany, al president de la Batllia, al president del Tribunal Superior de Justícia i al Ministeri Fiscal, ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, l'1 de juny del 2004.

Philippe Ardant

Miguel Ángel Aparicio Pérez

President

Vicepresident

Didier Maus

Magistrat